

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

29 юли 2019 година*

„Преюдициално запитване — Околна среда — Конвенция от Еспо — Конвенция от Орхус — Опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна — Директива 92/43/ЕИО — Член 6, параграф 3 — Понятие „проект“ — Оценка на въздействието върху съответната територия — Член 6, параграф 4 — Понятие „императивни причини от приоритетен обществен интерес“ — Опазване на дивите птици — Директива 2009/147/ЕО — Оценка на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда — Директива 2011/92/ЕС — Член 1, параграф 2, буква а) — Понятие „проект“ — Член 2, параграф 1 Член 4, параграф 1 — Оценка на въздействието върху околната среда — Член 2, параграф 4 — Освобождаване от оценка — Постепенно изоставяне на ядрената енергия — Национално законодателство, което предвижда, от една страна, възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, което води до отлагането с десет години на първоначално определената от националния законодател дата за извеждането от експлоатация на тази централа и преустановяването на дейността ѝ, и от друга страна, до отлагането пак с десет години на първоначално предвидения от същия законодател срок за извеждането от експлоатация и спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща централа — Липса на оценка на въздействието върху околната среда“

По дело C-411/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Cour constitutionnelle (Белгия) с акт от 22 юни 2017 г., постъпил в Съда на 7 юли 2017 г., в рамките на производство по дело

Inter-Environnement Wallonie ASBL,

Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL

срещу

Conseil des ministers,

в присъствието на:

Electrabel SA,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, J.-C. Bonichot (докладчик), A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, C. Toader и C. Lycourgos, председатели на състави, A. Rosas, M. Ilešič, J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby и C. G. Fernlund, съдии,

* Език на производството: френски.

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: V. Giacobbo-Peyronnel, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 10 септември 2018 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за Inter-Environnement Wallonie ASBL и Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL, от J. Sambon, адвокат,
- за Electrabel SA, от T. Vandenput и M. Pittie, адвокати, и от D. Arts и F. Tulkens, advocaten,
- за белгийското правителство, от M. Jacobs, C. Pochet и J. Van Holm, в качеството на представители, подпомагани от G. Block и K. Wauters, адвокати, и от F. Henry,
- за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vlácil, J. Pavliš и L. Dvořáková, в качеството на представители,
- за германското правителство, първоначално от T. Henze и D. Klebs, а впоследствие от D. Klebs, в качеството на представители,
- за австрийското правителство, първоначално от C. Pesendorfer, а впоследствие от M. Oswald и G. Hesse, в качеството на представители,
- за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, M. Figueiredo, J. Reis Silva и L. Medeiros, в качеството на представители,
- за финландското правителство, от J. Heliskoski, в качеството на представител,
- за правителството на Обединеното кралство, от S. Brandon, J. Kraehling, G. Brown и R. Fadoju, в качеството на представители, подпомагани от D. Blundell, barrister,
- за Европейската комисия, от G. Gattinara, C. Zadra, M. Noll-Ehlers, R. Tricot и M. Patakia, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 29 ноември 2018 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст, сключена в Еспо (Финландия) на 25 февруари 1991 г. и одобрена от името на Европейската общност с решение на Съвета от 27 юни 1997 г. (наричана по-нататък „Конвенцията от Еспо“) и на Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, сключена в Орхус (Дания) на 25 юни 1998 г. и одобрена от името на Общността с Решение 2005/370/ЕО на Съвета от 17 февруари 2005 г. (ОВ L 124, 2005 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 201) (наричана по-нататък „Конвенцията от Орхус“), както и на Директива 92/43/ЕИО на

Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (ОВ L 206, 1992 г., стр. 7; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 109), изменена с Директива 2013/17/ЕС на Съвета от 13 май 2013 г. (ОВ L 158, 2013 г., стр. 193) (наричана по-нататък „Директивата за местообитанията“), на Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици (ОВ L 20, 2010 г., стр. 7), изменена с Директива 2013/17 (наричана по-нататък „Директивата за птиците“), и на Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (ОВ L 26, 2012 г., стр. 1, наричана по-нататък „Директивата за ОВОС“).

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Inter-Environnement Wallonie ASBL и Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL, от една страна, и Conseil des ministres (Министерски съвет, Белгия), от друга, относно закона, с който Кралство Белгия, първо, предвижда възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, и второ, отлага с десет години първоначално предвидения краен срок за извеждането от експлоатация и спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща ядрена централа.

I. Правна уредба

A. Международното право

1. Конвенцията от Еспо

- 3 Съгласно член 1 („Дефиниции“) от Конвенцията от Еспо:

„[...]

- v) „предлагана дейност“ означава всяка дейност или всяко съществено изменение в дадена дейност, изискващо вземане на решение от компетентен орган в съответствие с прилаганата национална процедура;

[...]

- (ix) „компетентен орган“ означава национален орган или органи, определени от страната да отговарят за осъществяването на задачите по тази конвенция, и/или орган или органи, натоварени от страната да вземат решения, отнасящи се до предлагана дейност;

[...]“.

- 4 Член 2 от Конвенцията от Еспо гласи:

„1. Страните, индивидуално или съвместно, ще вземат всички необходими и ефикасни мерки за предотвратяване, намаляване и контролиране на значително вредно трансгранично въздействие в резултат на предлагани дейности.

2. Всяка страна ще предприеме необходимите законодателни, административни или други мерки за изпълнение разпоредбите на тази конвенция, включващи съобразно изброените в приложение I предлагани видове дейности, които могат да окажат значително вредно

трансгранично въздействие, установяването на процедура за оценка на въздействието върху околната среда, даваща възможност за участие на обществеността и изготвянето на документация за оценката на въздействието върху околната среда, описана в приложение II.

3. Страната на произход ще осигурява в съответствие с разпоредбите на тази конвенция оценката на въздействието върху околната среда да се провежда преди вземането на решение за разрешаването или предприемането на предлагана дейност, включена в приложение I, която може да окаже значително вредно трансгранично въздействие.

[...]

6. Страната на произход в съответствие с разпоредбите на тази конвенция, ще предоставя на обществеността в районите, които по всяка вероятност ще бъдат засегнати, възможността да вземе участие в съответните процедури по оценка на въздействието върху околната среда и ще осигурява възможността, предоставена на обществеността от засегнатата страна, да е равностойна на възможността, предоставена на обществеността от страната на произход.

7. В съответствие с разпоредбите на тази конвенция минимално изискване е оценките на въздействието върху околната среда да се правят на ниво проекти на предлаганата дейност. По възможност страните също се стремят да прилагат принципите за оценка на въздействието върху околната среда по отношение на своята политика, планове и програми.

[...]“.

5 Съгласно член 3, параграф 8 от Конвенцията от Еспо „[з]аинтересуваните страни осигуряват обществеността на засегнатата страна в районите, които по всяка вероятност ще бъдат засегнати, да бъде информирана и да разполага с възможности за представяне на своите забележки или възражения относно предлаганата дейност и тези забележки или възражения да бъдат предадени на компетентния орган на страната на произход пряко или, когато е необходимо, с посредничеството на страната на произход“.

6 Член 5 от Конвенцията от Еспо гласи:

„Страната на произход след изготвяне на документацията за оценка на въздействието върху околната среда и без необосновано забавяне ще проведе консултации със съответната засегната страна, по-специално относно потенциалното трансгранично въздействие на предлаганата дейност и мерките за намаляване или отстраняване на нейното въздействие. Консултациите могат да засягат:

- а) възможните алтернативи на предлаганата дейност, включително алтернативата да не се предприемат никакви действия, и възможните мерки по намаляване на значителното вредно трансгранично въздействие на предлаганата дейност и за мониторинг на въздействията от осъществяването на такива мерки за сметка на страната на произход;
- б) други форми на възможната взаимопомощ за намаляването на всяко значително вредно трансгранично въздействие на предлаганата дейност; и
- в) всякакви други подходящи въпроси, които имат отношение към предлаганата дейност.

В началото на такива консултации страните ще съгласуват помежду си въпроса за тяхната продължителност в границите на приемлив времеви график. Всички подобни консултации могат да се провеждат чрез съответния съвместен орган, там където такъв съществува“.

7 Съгласно член 6, параграф 1 от Конвенцията от Еспо:

„Страните ще осигуряват окончателното решение по предлаганата дейност да отчита резултатите от оценката на въздействието върху околната среда, включително документацията за оценка на въздействието върху околната среда, а също и забележките по тази документация, получени в съответствие с чл. 3, т. 8 и чл. 4, т. 2, както и резултатите от консултациите, посочени в чл. 5“.

8 Приложение I („Списък на видовете дейност“) от Конвенцията от Еспо визира в точка 2 от него по-специално „атомни електроцентрали и други съоръжения с ядрени реактори“.

9 Сред мащабните промени, предмет на изискванията на Конвенцията от Еспо, изготвеният на 2 април 2011 г. от Икономическата комисия на ООН за Европа информационен документ по прилагането на [Конвенцията от Еспо] за дейности във връзка с ядрената енергия (ЕСЕ/МР.ЕІА/2011/5) говори за „съществено увеличение на производството или съхранението на радиоактивни отпадъци от инсталации (не само от ядрени централи), например с 25 %“, както и за „удължаването на живота на инсталации“.

10 В резюме на съдържанието си този документ уточнява следното:

„Настоящият документ е опит да се отчетат различните и понякога противоречащи си гледни точки, изразени относно прилагането на [Конвенцията от Еспо] към дейности, свързани с ядрената енергия, и по-специално ядрените централи. Този документ не дава насоки, а по-скоро цели да насърчи дебата по ключовите въпроси в рамките на кръглата маса, посветена на свързаните с ядрената енергия проекти, която ще се проведе на петата сесия от срещата на Страните по [Конвенцията от Еспо].

Този документ не отразява непременно становищата на Икономическата комисия на ООН за Европа или на Секретариата“.

11 В дадения мандат за изготвяне на препоръките относно добрите практики за прилагането на [Конвенцията от Еспо] за дейности във връзка с ядрената енергия, одобрени на срещата на Страните по Конвенцията от Еспо по време на седмата сесия [Минск (Беларус), 13—16 юни 2017 г.], се посочва, че целта на този документ е да „опише наличните добри практики по оценка на въздействието върху околната среда, които са приложими към дейностите, свързани с ядрената енергия“.

12 В същия мандат се отбелязва, че предварителната проверка ще трябва да определи дали ядрените дейности, както и чувствителните промени, внесени в тях, попадат в приложното поле на Конвенцията от Еспо. Пак в мандата се уточнява, че тази проверка „включва съображения, свързани с удължаването, подновяването и актуализирането на лицензията (например удължаването на срока на експлоатация), като съществено увеличаване на равнищата на производство или на производство/транспорт/съхранение на радиоактивни отпадъци от инсталации (не само от ядрени централи) и извеждането от експлоатация“.

2. Конвенцията от Орхус

13 Съгласно член 2, параграф 2 от Конвенцията от Орхус даденото от нея определение на израза „държавен орган“ „не включва органите или институциите, действащи в [...] законодателно качество“.

- 14 Член 6 („Участие на обществеността при вземането на решения по определени дейности“) от Конвенцията от Орхус предвижда в параграфи 1 и 4:

„1. Всяка Страна:

- (a) прилага разпоредбите на този член по отношение на решенията за разрешаване на предлаганите дейности, изброени в Анекс I;
- (b) в съответствие с националното си законодателство прилага разпоредбите на този член и по отношение на решенията по предлагани дейности, които не са включени в Анекс I, но могат да имат значителен ефект върху околната среда; за тази цел страните определят дали предлаганата дейност е предмет на тези разпоредби;

[...]

4. Всяка страна осигурява участието на обществеността на ранен етап, когато всички възможности са открити и може да се проведе ефективно обществено обсъждане“.

- 15 В точка 1, пето тире от анекс I („Списък на дейностите, посочени в член 6, параграф 1 (а)“) към Конвенцията от Орхус се посочват „ядрени електроцентрали и други ядрени реактори, включително демонтирането или извеждането от експлоатация на такива централи или реактори“.

- 16 Съгласно точка 22 от този анекс:

„Всяко изменение или разширяване на дейностите, когато то отговаря на критериите/праговете, посочени в този анекс, е предмет на действието на член 6, параграф 1 (а). Всяко друго изменение или разширяване на дейностите попада под действието на член 6, параграф 1 (b)“.

- 17 Препоръките от Маастрихт за начините за насърчаване на ефективното участие на обществеността в процеса на вземане на решения относно околната среда са одобрени на срещата на Страните по Конвенцията от Орхус по време на петата сесия [Маастрихт (Нидерландия), 30 юни—1 юли 2014 г.]. В частта, озаглавена „Резюме“, от тези препоръки, се посочва, че те, макар да не са нито „обвързващи, нито изчерпателни“, все пак дават „ценни насоки за прилагането на членове 6, 7 и 8 от [Конвенцията от Орхус]“.

Б. Правото на Съюза

1. Директивата за местообитанията

- 18 Член 2, параграф 2 от Директивата за местообитанията гласи:

„Мерките, взети в изпълнение на настоящата директива, имат за цел да запазят или възстановят благоприятното състояние на запазване на естествените местообитания и видовете диви животни и растения от интерес за Общността“.

- 19 Член 3, параграф 1 от посочената директива предвижда:

„Изгражда се единна европейска екологична мрежа на специалните защитени зони, наречена „Натура 2000“. Тази мрежа, състояща се от територии, обхващащи естествените местообитания от приложение I, както и местообитанията на видовете от приложение II, дава възможност за

запазването или където е подходящо, възстановяването на благоприятно състояние на запазване на тези типове естествени местообитания и местообитанията на видовете в техния естествен район на разпространение.

Мрежата „Натура 2000“ обхваща също така специални защитени зони, класифицирани от държавите членки в изпълнение на [Директива 79/409/ЕИО на Съвета от 2 април 1979 година относно опазването на дивите птици (ОВ L 103, 1979 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 77)]“.

20 Съгласно член 6 от Директивата за местообитанията:

„1. [За специалните защитени зони д]ържавите членки определят необходимите консервационни мерки, които при необходимост включват подходящи планове за управление, специално разработени за териториите или включени в други развойни планове, и подходящи мерки от правно, административно и договорно естество, които да отговарят на екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, срещащи се в тези райони.

2. Държавите членки вземат подходящи мерки за предотвратяване в специалните защитени [зони] на влошаването на състоянието на естествените местообитания [и на местообитанията] на видовете, както и обезпокояване на видовете, за които са определени [зоните], доколкото това обезпокояване може да има значително въздействие с оглед на целите на настоящата директива.

3. Планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или не са необходими за него, но които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително влияние, се подлагат на проверка, за да се оцени въздействието им върху територията от гледна точка на целите на съхраняването на тази територия. При съблюдаване на резултатите от изпитанието за въздействието върху територията и при спазване на разпоредбите на параграф 4 компетентните национални органи одобряват плана или проекта само след като установят, че той няма да има отрицателно влияние върху [целостта на] съответната територията и ако е подходящо, след като са получили мнението на обществеността.

4. Ако даден план или проект трябва да бъде осъществен въпреки негативната оценка на въздействието върху територията поради наложителни причини от по-важен обществен интерес, включително и такива от социален или икономически характер, и поради липсата на алтернативно решение, държавата членка предприема всички необходими компенсаторни мерки, за да осигури цялостната кохерентност на „Натура 2000“. Държавата членка информира Комисията за приетите от нея компенсаторни мерки.

Ако в съответната област има приоритетен природен тип местообитание и/или приоритетен вид, единствените съображения, които могат да бъдат посочени, са свързаните със здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение или други наложителни причини от приоритетен обществен интерес съгласно становището на Комисията“.

21 Член 7 от Директивата за местообитанията предвижда:

„Задълженията съгласно член 6, параграфи 2, 3 и 4 от настоящата директива заменят задълженията, произтичащи от член 4, параграф 4, първо изречение от Директива [79/409], по отношение на областите, класифицирани съгласно член 4, параграф 1 или признати за такива

съгласно член 4, параграф 2 от нея, от датата на влизане в сила на настоящата директива или от датата на класифициране или признаване от страна на държава членка съгласно Директива [79/409], в случай че последната дата е по-късна“.

2. Директивата за птиците

22 Член 2 от Директивата за птиците гласи:

„Държавите членки вземат всички мерки, необходими за поддържане или адаптиране на популациите на всички видове, посочени в член 1, на ниво, което отговаря на екологичните, научните и културните изисквания, като се отчитат икономическите и рекреационните изисквания“.

23 Член 3 от тази директива предвижда:

„1. Предвид изискванията, посочени в член 2, държавите членки вземат всички мерки необходими за запазване, поддържане или възстановяване на достатъчно разнообразие и площ на местообитанията за всички видове птици, посочени в член 1.

2. Запазването, поддържането и възстановяването на биотопите и местообитанията включват основно следните мерки:

- а) създаване на защитени зони;
- б) поддръжка и управление в съответствие с екологичните нужди на местообитанията във и извън защитените зони;
- в) възстановяване на разрушените биотопи;
- г) създаване на биотопи“.

24 Съгласно член 4 от посочената директива:

„1. Видовете, посочени в приложение I, подлежат на специални мерки по опазване на техните местообитания, за да се осигури тяхното оцеляване и размножаване в района на разпространението им.

[...]

2. Държавите членки вземат подобни мерки за редовно срещащите се мигриращи видове, които не са посочени в приложение I, като вземат предвид нуждите им от защита в сухоземната и морската географска зона на прилагане на настоящата директива, по отношение на техните райони на размножаване, смяна на перата и зимуване и междинните зони по време на техните миграционни маршрути. [...]

[...]

4. В защитените зони, посочени в параграфи 1 и 2, държавите членки вземат подходящи мерки за избягване на замърсяването или влошаване на условията в местообитанията, или всякакво обезпокояване на птиците, доколкото те имат съществено значение за постигане целите на настоящия член. Извън тези защитени зони държавите членки също така се стремят да избягват замърсяването и влошаването на местообитанията“.

25 Както следва от член 18, първа алинея от Директивата за птиците, тази директива отменя Директива 79/409. Член 18, втора алинея уточнява, че позоваванията на последната директива се считат за позовавания на Директивата за птиците и се четат съгласно таблицата на съответствието в приложение VII.

3. Директивата за ОВОС

26 Съображения 1, 15 и 18—20 от Директивата за ОВОС гласят:

„(1) Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 г. относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда [ОВ L 175, 1985 г., стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 174] е била неколкократно и съществено изменяна. С оглед постигане на яснота и рационалност посочената директива следва да бъде кодифицирана.

[...]

(15) Желателно е да се определят засилени разпоредби, които се отнасят до оценката на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст, като се вземе под внимание развитието на събитията на международно равнище. Европейската общност подписа [Конвенцията от Еспо] на 25 февруари 1991 г. и я ратифицира на 24 юни 1997 г.

[...]

(18) Европейската общност подписа [Конвенцията от Орхус] на 25 юни 1998 г. и я ратифицира на 17 февруари 2005 г.

(19) Сред целите на Конвенцията от Орхус е желанието да се гарантират правата на участието на обществеността във вземането на решения по въпроси, свързани с околната среда, за да се допринесе за защитата на правото на живот в околна среда, която е подходяща за личното здраве и благосъстояние.

(20) Член 6 от Конвенцията от Орхус предвижда участие на обществеността в решения по специфични дейности, изброени в приложение I от нея, както и по дейности, които не са включени там, които могат да имат значително въздействие върху околната среда“.

27 Съгласно член 1, параграфи 2 и 4 от тази директива:

„2. За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „проект“ означава

- извършването на строителни работи или изграждане на инсталации или схеми,
- друга намеса в естествената околна среда и ландшафта, включително добив на полезни изкопаеми;

б) „възложител“ означава заявител за издаване на разрешение за осъществяване на частен проект или публичен орган, който инициира проекта;

в) „разрешение за осъществяване“ означава решението на компетентния орган или органи, което дава право на възложителя да развива проекта;

[...]

4. Настоящата директива не се прилага за проекти, подробните правила за които са приети чрез специален акт на националното законодателство, тъй като целите на настоящата директива, включително тази за предоставяне на информация, се постигат по законодателен път“.

28 Член 2, параграфи 1 и 4 от посочената директива предвижда:

„1. Държавите членки приемат всички необходими мерки, за да гарантират, че преди да бъдат одобрени, проектите, които биха могли да окажат значително въздействие върху околната среда, *inter alia*, поради своя характер, мащаби или местоположение, са предмет на изискването за получаване на разрешение за осъществяване и на оценка относно тяхното въздействие. Тези проекти са дефинирани в член 4.

[...]

4. Без да се засяга член 7, държавите членки могат в изключителни случаи да освободят изцяло или частично даден проект от прилагане на разпоредбите, предвидени в настоящата директива.

В тези случаи държавите членки:

- а) преценяват дали друга форма на оценяване би била подходяща;
- б) предоставят на заинтересованата общественост информацията, получена чрез други форми на оценяване, посочени в буква а), информацията, отнасяща се до решението за предоставяне на освобождаване и до причините за предоставянето на това освобождаване;
- в) преди да дадат съгласие, информират Комисията за причините, обосноваващи предоставеното освобождаване, и когато е приложимо, ѝ предоставят информацията, която е дадена на техните граждани.

Комисията незабавно изпраща получената документация на останалите държави членки.

Комисията ежегодно докладва на Европейския парламент и на Съвета за прилагането на настоящия параграф“.

29 Член 4, параграфи 1 и 2 от същата директива гласи:

„1. При спазването на член 2, параграф 4 проектите, изброени в приложение I, подлежат на оценка в съответствие с членове 5—10.

2. При спазването на член 2, параграф 4 за проектите, изброени в приложение II държавите членки вземат решение относно това, дали проектът да бъде предмет на оценка в съответствие с разпоредбите на членове 5—10. Държавите членки определят това чрез:

- а) разглеждане на всеки отделен случай

или

- б) прагове или критерии, определени от държавата членка.

Държавите членки могат да решат да прилагат и двете процедури, посочени в букви а) и б)“.

30 Съгласно член 5, параграф 3 от Директивата за ОВОС информацията, която възложителят трябва да предостави за проектите, които съгласно член 4 трябва да бъдат предмет на оценка на въздействието върху околната среда, включва най-малко следното: описание на проекта, включващо информация относно обекта, план и размери на проекта; описание на мерките, които се предвижда да бъдат предприети с цел да се избегне, намали и при възможност да се коригира съществено неблагоприятно въздействие; данните, необходими за да се установи и оцени основното въздействие от проекта върху околната среда; кратко описание на основните алтернативи, проучени от възложителя, и посочване на главните причини за неговия избор с оглед на въздействието на проекта върху околната среда; нетехническо описание на тези различни сведения.

31 Член 7, параграф 1, първа алинея от тази директива гласи:

„Когато държава членка установи, че даден проект има вероятност да има значимо въздействие върху околната среда в друга държава членка, или ако държавата членка, която има вероятност да бъде засегната в значителна степен, поиска това, държавата членка, на чиято територия е предвидено осъществяването на проекта, изпраща на засегнатата държава членка във възможно най-кратък срок, и не по-късно от момента на информиране на нейната собствена общественост, *inter alia*:

а) описание на проекта, заедно с цялата налична информация за неговото възможно трансгранично въздействие;

б) информация за същността на решението, което може да бъде взето“.

32 Приложение I („Проекти, посочени в член 4, параграф 1“) към цитираната директива посочва в точка 2, буква б) „[я]дрени електроцентрали и други ядрени реактори, включително демонтаж или извеждане от експлоатация на такива централи или реактори“.

33 Пак в приложение I, в точка 24 се визира „[в]сяка промяна или разширяване на проекти, включени в настоящото приложение, когато такава промяна или разширяване сами по себе си достигат праговете, ако такива съществуват, посочени в настоящото приложение.“

34 В точка 13, буква а) от приложение II към Директивата за ОВОС се посочва „[в]сяка промяна или разширяване на проектите, изброени в приложение I или в настоящото приложение, които вече имат разрешение или които са изпълнени или са в процес на изпълнение, ако тази промяна или разширяване може да има значително отрицателно въздействие върху околната среда (промяна или разширяване, които не са включени в приложение I)“.

В. Белгийското право

1. Законът от 31 януари 2003 г.

35 Законът от 31 януари 2003 г. за постепенното изоставяне на ядрената енергия за целите на промишлено производство на електроенергия (*Moniteur belge* от 28 февруари 2003 г., стр. 9879, наричан по-нататък „Законът от 31 януари 2003 г.“) създава график за постепенното изоставяне на промишленото производство на електроенергия чрез деленето от ядрените централи на ядрени горива.

36 Съгласно член 2 от този закон:

„По смисъла на този закон:

1° „дата на пускане в промишлена експлоатация“ е датата на формалното споразумение между производителя на електроенергия, създателите и проектантското бюро, с което приключва проектната и започва производствената фаза, т.е. за съществуващите централи:

- Doel 1: 15 февруари 1975 г.,
- Doel 2: 1 декември 1975 г.,
- Doel 3: 1 октомври 1982 г.,
- Doel 4: 1 юли 1985 г.,
- Tihange 1: 1 октомври 1975 г.,
- Tihange 2: 1 февруари 1983 г.,
- Tihange 3: 1 септември 1985 г.

[...]“.

37 В първоначалната си редакция член 4 от споменатия закон предвижда:

„§ 1. Ядрените централи, предназначени за промишлено производство на електроенергия чрез делене на ядрени горива, се извеждат от експлоатация четиридесет години след тяхното пускане в промишлена експлоатация и след тази дата не могат да произвеждат електроенергия.

§ 2. Всички индивидуални разрешения за експлоатация и за промишлено производство на електроенергия чрез делене на ядрени горива, издадени за неограничен срок от краля [...], изтичат четиридесет години след пускане в промишлена експлоатация на съответната производствена инсталация“.

38 Съгласно член 9 от същия закон:

„В случай на заплахата за сигурността на електроснабдяването кралят може, с обсъден на равнище Conseil des ministres кралски указ и след становище на Комисията за регулиране на електро- и газовата енергия, да вземе необходимите мерки, без да се засягат членове 3—7 от този закон, освен при форсмажорни обстоятелства. Предмет на това становище е по-специално отражението на производствените цени върху сигурността на снабдяването“.

2. Законът от 28 юни 2015 г.

39 Законът от 28 юни 2015 г. за изменение на Закона от 31 януари 2003 г. за постепенното изоставяне на ядрената енергия за целите на промишлено производство на електроенергия, за да се гарантира сигурността на снабдяването с енергия (*Moniteur belge* от 6 юли 2015 г., стр. 44423, наричан по-нататък „Законът от 28 юни 2015 г.“), влиза в сила на 6 юли 2015 г.

40 В изложението на мотивите към Закона от 28 юни 2015 г. в частност се подчертава, че потенциално проблемното положение със сигурността на снабдяването е доказано в множество научни изследвания и, предвид голямата несигурност, свързана с възобновяването на работата

на централи Doel 3 и Tihange 2, на обявеното затваряне на топлоелектрическите централи през 2015 г. и на невъзможността в краткосрочен план в белгийската мрежа да бъдат интегрирани чуждестранни мощности, на 18 декември 2014 г. белгийското правителство е решило да удължи експлоатацията на централи Doel 1 и Doel 2 с десет години, като тези реактори не могат да продължат да бъдат експлоатирани след 2025 г. То посочва, че при въпросното удължаване ще бъдат спазени предписанията, свързани с преоценката за безопасност веднъж на десет години, която обхваща по-специално мерките, предвидени от изготвения от Electrabel SA план за дългосрочна експлоатация на централите, където подробно се описват мерките, които трябва да бъдат взети поради удължаването на промишленото производство на електроенергия от двете централи, наречен „планът „Long Term Operation“ (наричан по-нататък „планът за ЛТО“), пренастройването на плана за действие относно стрес-тестовите и необходимите разрешения на Федералната агенция за ядрен контрол (ФАЯК).

- 41 Член 4, параграф 1 от Закона от 31 януари 2003 г., в редакцията му със Закона от 28 юни 2015 г., понастоящем предвижда:

„Ядрената централа Doel 1 може отново да произвежда електроенергия, считано от влизането в сила на [Закона от 28 юни 2015 г.]. Тя се извежда от експлоатация и не може повече да произвежда електроенергия от 15 февруари 2025 г. Другите ядрени централи, предназначени за промишлено производство на електроенергия чрез делене на ядрени горива, се извеждат от експлоатация на следните дати и след тези дати не могат повече да произвеждат електроенергия:

[...]

– Doel 2: 1 декември 2025 г.“

- 42 В допълнение, Законът от 28 юни 2015 г. допълва член 4 от Закона от 31 януари 2003 г. с параграф 3, съгласно който:

„С обсъден на равнище Conseil des ministres указ кралят изтегля датата, посочена в § 1 за ядрените централи Doel 1 и Doel 2, за 31 март 2016 г., ако споразумението по член 4/2, § 3 не е сключено до 30 ноември 2015 г.“

- 43 На последно място, Законът от 28 юни 2015 г. включва в Закона от 31 януари 2003 г. член 4/2 със следната формулировка:

„§ 1. Собственикът на ядрени централи Doel 1 и Doel 2 превежда на Федералната държава до 15 февруари 2025 г. за Doel 1 и до 1 декември 2025 г. за Doel 2 годишна такса за удължаването на периода на разрешението за промишлено производство на електроенергия чрез делене на ядрени горива.

[...]

§ 3. Федералната държава сключва споразумение със собственика на ядрени централи Doel 1 и Doel 2, по-специално за да:

1° се уточнят условията за изчисляване на таксата по параграф 1;

2° се уреди обезщетяването на всяка от страните, в случай на неспазване на договорните им ангажименти“.

II. Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 44 Кралство Белгия разполага със седем ядрени реактора: четири на територията на Фламандския регион — в Doel (Doel 1, Doel 2, Doel 3 и Doel 4), и три на територията на Валонския регион — в Tihange (Tihange 1, Tihange 2 и Tihange 3). В рамките на настоящото решение всеки от реакторите е обозначен като отделна ядрена централа.
- 45 Централа Doel 1 и Doel 2 са в експлоатация съответно от 15 февруари 1975 г. и 1 декември 1975 г. За тях е издадено едно-единствено безсрочно разрешение, издадено през 1974 г. с кралски указ.
- 46 В първоначалната му редакция Законът от 31 януари 2003 г., от една страна, изобщо забранява изграждането и пускането в експлоатация на нови ядрени централи в Белгия, и от друга, съставя график за постепенното изоставяне на ядрената енергия, като определя конкретна дата, от която се спира промишленото производство на електроенергия във всички действащи централи. За целта този закон предвижда, че индивидуалните разрешения за експлоатация и за промишлено производство на електроенергия ще изтекат четиридесет години след пускането в експлоатация на съответната централа, като оставя възможността кралят да измени този график в случай на заплахата за сигурността на снабдяването на страната.
- 47 Законът от 18 декември 2013 г. за изменение на Закона от 31 януари 2003 г. обаче отлага с десет години датата на спиране на промишленото производство на електроенергия в централа Tihange 1, пусната в експлоатация на 1 октомври 1975 г. Съгласно този закон на предвидената от графика за изоставяне на ядрената енергия дата за извеждане от експлоатация изтича само разрешението за промишлено производство на електроенергия и разрешението за експлоатация остава в сила, докато бъде „адаптирано“. Законът също така премахва възможността кралят да променя графика за изоставяне на ядрената енергия, определен със Закона от 31 януари 2003 г.
- 48 На 18 декември 2014 г. белгийското правителство взема решение периодът на производство на електроенергия от централи Doel 1 и Doel 2 също да бъде удължен с десет години.
- 49 На 13 февруари 2015 г. Electrabel — лицето, което притежава и стопанисва тези две централи — уведомява ФАЯК за извеждането от експлоатация на централа Doel 1 и за спирането на 15 февруари 2015 г. в полунощ на промишленото производство на електроенергия в нея, в съответствие с определения от Закона от 31 януари 2003 г. график. Уточнява се обаче, че уведомлението ще бъде „нищожно“, ако и доколкото влезе в сила закон за удължаване с десет години във връзка с тази централа и доколкото съответните условия бъдат приети от Electrabel.
- 50 Законът от 28 юни 2015 г. отново изменя графика за изоставяне на ядрената енергия, определен от националния законодател, като отлага с десет години срока за спиране на промишленото производство на електроенергия от централи Doel 1 и Doel 2. Този закон също така предвижда, че централа Doel 1 пак би могла да произвежда електроенергия.
- 51 Съгласно цитирания закон посочените две централи трябва да бъдат изведени от експлоатация и да преустановят промишленото си производство на електроенергия на 15 февруари 2025 г. за централа Doel 1 и на 1 декември 2025 г. за централа Doel 2.
- 52 Видно от акта за преюдициално запитване, в рамките на процедурата за приемане на споменатия закон народните представители са провели множество изслушвания, включително на директора на националния орган за радиоактивни отпадъци и обогатени материали, според когото удължаването с десет години на производството на електроенергия от тези две централи може да произведе отпадъци от експлоатация в обем от 350 m³.

- 53 През септември 2015 г. ФАЯК потвърждава приетото си през август 2015 г. решение да не подлага промените, планирани от стопанисващото лице в рамките на плана за ЛТО, на оценка за въздействието им върху околната среда.
- 54 Това решение е обжалвано пред Conseil d'État (Белгия).
- 55 Кралски указ от 27 септември 2015 г. уточнява условията за експлоатация на централи Doel 1 и Doel 2, като предвижда, че Electrabel трябва да приведе в действие плана за ЛТО най-късно до края на 2019 г. Този указ също е обжалван пред Conseil d'État.
- 56 На 30 ноември 2015 г. Electrabel и белгийската държава подписват споразумение, което предвижда изпълнението на т.нар. инвестиционен план „за удължаване на живота“, в размер на около 700 милиона евро, за удължаването на срока на експлоатация на централи Doel 1 и Doel 2 до момента, предвиден от Закона от 28 юни 2015 г. (наричано по-нататък „споразумението от 30 ноември 2015 г.“).
- 57 Inter-Environnement Wallonie и Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, белгийски сдружения за опазване на околната среда, подават пред Cour constitutionnelle (Конституционен съд, Белгия) жалба за отмяна на Закона от 28 юни 2015 г. Те по същество твърдят, че цитираният закон е бил приет, без да са спазени изискванията за предварителна оценка, залегнали както в Конвенциите от Еспо и Орхус, така и в Директивите за ОВОС, за местообитанията и за птиците.
- 58 При тези обстоятелства Cour constitutionnelle решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 2, параграфи 1—3, 6 и 7, член 3, параграф 8, член 5 и член 6, параграф 1 от Конвенцията от Еспо и точка 2 от приложение I към нея да се тълкуват в съответствие с уточненията, дадени в Информационния документ по прилагането на [Конвенцията от Еспо] за дейности във връзка с ядрената енергия и в Препоръките относно добрите практики за прилагането на [Конвенцията от Еспо] за дейности във връзка с ядрената енергия?
  - 2) Може ли член 1, точка (IX) от Конвенцията от Еспо, съдържащ определението за „компетентен орган“, да се тълкува в смисъл, че изключва от приложното поле на тази конвенция законодателните актове като [Закона от 28 юни 2015 г.], като се имат предвид различните проучвания и изслушвания, проведени във връзка с приемането на този закон?
  - 3) а) Трябва ли членове 2—6 от Конвенцията от Еспо да се тълкуват в смисъл, че се прилагат преди приемането на законодателен акт като [Закона от 28 юни 2015 г.], член 2 от който отлага датата за извеждане от експлоатация и за преустановяване на промишленото производство на електроенергия от ядрените централи Doel 1 и Doel 2?
б) Различен ли е отговорът на въпроса, поставен в буква а), в зависимост от това дали се отнася за централата Doel 1 или за централата Doel 2, като се има предвид, че за първата централа е необходимо да се приемат административни актове в изпълнение на цитирания Закон от 28 юни 2015 г.?
в) Може ли сигурността на снабдяването на страната с електроенергия да представлява императивна причина от общ интерес, която да позволи да се дерогира прилагането на членове 2—6 от Конвенцията от Еспо и/или да се спре това прилагане?
  - 4) Трябва ли член 2, параграф 2 от [Конвенцията от Орхус] да се тълкува в смисъл, че изключва от приложното поле на тази конвенция законодателни актове като [Закона от 28 юни 2015 г.], ако се вземат предвид и ако не се вземат предвид различните проучвания и изслушвания, проведени във връзка с приемането на този закон?

- 5) а) Като се вземат предвид по-специално Препоръките от Маастрихт за начините за насърчаване на ефективното участие на обществеността в процеса на вземане на решения относно околната среда, трябва ли членове 2 и 6 във връзка с приложение I.I към Конвенцията от Орхус да се тълкуват в смисъл, че се прилагат преди приемането на законодателен акт като [Закона от 28 юни 2015 г.], член 2 от който отлага извеждането от експлоатация и преустановяването на промишленото производство на електроенергия от ядрените централи Doel 1 и Doel 2?
- б) Различен ли е отговорът на въпроса, поставен в буква а), в зависимост от това дали се отнася за централата Doel 1 или за централата Doel 2, като се има предвид, че за първата централа е необходимо да се приемат административни актове в изпълнение на цитирания Закон от 28 юни 2015 г.?
- в) Може ли сигурността на снабдяването на страната с електроенергия да представлява императивна причина от общ интерес, която да позволи да се дерогира прилагането на членове 2 и 6 от Конвенцията от Орхус и/или да се спре това прилагане?
- 6) а) Трябва ли член 1, параграф 2 от Директивата за ОВОС във връзка с точка 13, буква а) от приложение II към нея, евентуално във връзка с Конвенциите от Еспо и от Орхус, да се тълкуват в смисъл, че се прилагат при отлагане на извеждането от експлоатация и преустановяване на промишленото производство на електроенергия от ядрена централа, включващо, както е в случая, сериозни инвестиции и осъвременяване на безопасността за ядрените централи Doel 1 и Doel 2?
- б) При утвърдителен отговор на въпроса, поставен в буква а), трябва ли членове 2—8 и 11 от Директивата за ОВОС и приложения I, II и III към нея да се тълкуват в смисъл, че се прилагат преди приемането на законодателен акт като [Закона от 28 юни 2015 г.], член 2 от който отлага извеждането от експлоатация и преустановяването на промишленото производство на електроенергия от ядрените централи Doel 1 и Doel 2?
- в) Различен ли е отговорът на въпросите, поставени в букви а) и б), в зависимост от това дали се отнася за централата Doel 1 или за централата Doel 2, като се има предвид, че за първата централа е необходимо да се приемат административни актове в изпълнение на цитирания Закон от 28 юни 2015 г.?
- г) При утвърдителен отговор на въпроса, поставен в буква а), трябва ли член 2, параграф 4 от Директивата за ОВОС да се тълкува в смисъл, че позволява да се освободи отлагането на извеждането от експлоатация на ядрена централа от прилагането на членове 2—8 и 11 от Директивата за ОВОС поради императивни причини от общ интерес, свързани със сигурността на снабдяването на страната с електроенергия?
- 7) Трябва ли понятието „специален акт на националното законодателство“ по смисъла на член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС да се тълкува в смисъл, че изключва от приложното поле на Директивата законодателен акт като [Закона от 28 юни 2015 г.], като се вземат предвид по-специално различните проучвания и изслушвания, които са проведени във връзка с приемането на този закон и могат да постигнат целите на посочената по-горе директива?
- 8) а) Трябва ли член 6 от Директивата за местообитанията, във връзка с членове 3 и 4 от Директивата за птиците, евентуално във връзка с Директивата за ОВОС и с Конвенциите от Еспо и от Орхус, да се тълкува в смисъл, че се прилага при отлагане на извеждането от експлоатация и преустановяване на промишленото производство на електроенергия от ядрена централа, включващо, както е в случая, сериозни инвестиции и осъвременяване на безопасността за ядрените централи Doel 1 и Doel 2?
- б) При утвърдителен отговор на въпроса, поставен в буква а), трябва ли член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията да се тълкува в смисъл, че се прилага преди приемането на законодателен акт като [Закона от 28 юни 2015 г.], член 2 от който отлага извеждането от експлоатация и преустановяването на промишленото производство на електроенергия от ядрените централи Doel 1 и Doel 2?

- в) Различен ли е отговорът на въпросите, поставени в букви а) и б), в зависимост от това дали се отнася за централата Doel 1 или за централата Doel 2, като се има предвид, че за първата централа е необходимо да се приемат административни актове в изпълнение на цитирания Закон от 28 юни 2015 г.?
- г) При утвърдителен отговор на въпроса, поставен в буква а), трябва ли член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията да се тълкува в смисъл, че позволява да се приемат за императивна причина от приоритетен обществен интерес мотиви, свързани със сигурността на снабдяването на страната с електроенергия, като се имат предвид различните проучвания и изслушвания, които са проведени във връзка с приемането на Закона от 28 юни 2015 г. и могат да постигнат целите на посочената директива?
- 9) Ако въз основа на отговорите, дадени на предишните преюдициални въпроси, националният съд стигне до заключението, че [Законът от 28 юни 2015 г.] нарушава някое от задълженията, произтичащи от посочените конвенции или директиви, без сигурността на снабдяването на страната с електроенергия да може да се счита за императивна причина от общ интерес, позволяваща да се дерогират тези задължения, може ли да се запази действието на Закона от 28 юни 2015 г., за да се избегне правна несигурност и за да се даде възможност да се изпълнят задълженията за оценка на въздействието върху околната среда и за участие на обществеността, произтичащи от посочените конвенции и директиви?“.

III. По преюдициалните въпроси

A. По шестия и седмия въпрос, отнасящи се до Директивата за ОВОС

1. По шестия въпрос, букви а)—в)

- ⁵⁹ С шестия си въпрос, букви а)—в), който следва да бъде разгледан на първо място, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 2, буква а), първо тире и член 2, параграф 1 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкуват в смисъл, че възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, което води до отлагането с десет години на първоначално определената от националния законодател дата за нейното извеждане от експлоатация и преустановяване на дейността, и до отлагането пак с десет години на първоначално предвидения срок от същия законодател за извеждането от експлоатация и спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща централа — мерки, включващи дейности по модернизация на съответните централи — представляват проект по смисъла на тази директива, и евентуално дали посочените мерки и дейности трябва да бъдат подложени на оценка на въздействието върху околната среда, преди националният законодател да приеме въпросните мерки. Запитващата юрисдикция също така иска да се установи дали има значение обстоятелството, че прилагането на оспорваните пред нея мерки изисква за едната от двете съответни централи да бъдат приети последващи актове, като издаването на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели.
- ⁶⁰ След като съгласно съображение 1 от Директивата за ОВОС тази директива кодифицира Директива 85/337, даденото от Съда тълкуване на разпоредбите на последната директива е валидно и за Директивата за ОВОС, когато разпоредбите им са идентични.

а) По понятието „проект“ по смисъла на Директивата за ОВОС

- 61 Уместно е да се припомни, че дефиницията на понятието „проект“, съдържаща се в член 1, параграф 2, буква а) от Директивата ОВОС, визира в първо тире извършването на строителни работи или изграждане на инсталации или схеми, а във второ тире — друга намеса в естествената околна среда и ландшафта, включително добив на полезни изкопаеми.
- 62 От практиката на Съда следва, че с оглед по-специално на формулировката на член 1, параграф 2, буква а), първо тире от Директивата за ОВОС, на понятието „проект“ съответстват работи или намеса, променящи или променяща физическото състояние на обекта (вж. в този смисъл решение от 19 април 2012 г., Pro-Braine и др., C-121/11, EU:C:2012:225, т. 31 и цитираната съдебна практика).
- 63 Въпросът на запитващата юрисдикция е дали разглежданите по главното производство мерки трябва да бъдат квалифицирани по този начин, щом като за прилагането им се нуждаят, и следователно задължително се придружават, от значителни инвестиции и дейности по модернизация на двете съответни централи.
- 64 Всъщност от преписката, с която разполага Съдът, е видно, че разглежданите по главното производство мерки включват извършването на мащабни дейности в централи Doel 1 и Doel 2, които трябва да ги модернизират и да гарантират спазването на настоящите стандарти за сигурност, както свидетелства заделената за тези дейности сума в размер на 700 милиона евро.
- 65 Според акта за преюдициално запитване споразумението от 30 ноември 2015 г. предвижда изпълнението на т.нар. инвестиционен план „за удължаване на живота“, който описва споменатите дейности като необходими за удължаването на срока на експлоатация на двете централи и като включващи по-специално инвестициите, одобрени от ФАЯК в рамките на плана за ЛТО за замяната на инсталации поради остарялост и модернизацията на други инсталации, както и промените, които трябва да бъдат направени въз основа на четвъртия периодичен преглед за безопасност и на стрес-тестовете, извършени след инцидента във Фукушима (Япония).
- 66 От предоставената на Съда преписка по-специално се вижда, че предмет на тези дейности по-конкретно трябва да бъде модернизацията на куполите на централи Doel 1 и Doel 2, обновяването на басейните за съхранение на отработеното гориво, инсталирането на нова помпена станция и адаптирането на цоклите, за да бъдат посочените централи защитени по-добре от наводнения. Предвидено е тези дейности да включат не само подобрения на наличната структура, но и строителството на три сгради, в две от които трябва да се помещават вентилационните системи, а в третата — противопожарно съоръжение. Всъщност такива дейности могат да променят физическото състояние на съответните обекти, по смисъла на практиката на Съда.
- 67 В допълнение, макар тези дейности да са споменати не в Закона от 28 юни 2015 г. а в споразумението от 30 ноември 2015 г., все пак те са тясно свързани с мерките, приети от белгийския законодател.
- 68 Всъщност поради обхвата на удължаването на срока на промишлено производство на електроенергия, което предвиждат, последните мерки е нямало как да бъдат гласувани от белгийския законодател, без той предварително да се запознае с естеството и техническата и финансова осъществимост на дейностите по модернизация, която те включват, както и на необходимите за прилагането им инвестиции. Впрочем изложението на мотивите към Закона от 28 юни 2015 г. и подготвителните работи по този закон изрично споменават дейностите по модернизация и инвестициите.

- 69 Също така е уместно да се отбележи, че тази материална връзка между оспорваните пред запитващата юрисдикция мерки и инвестициите, споменати в предходната точка, се потвърждава от факта, че Законът от 28 юни 2015 г. добавя към член 4 от Закона от 31 януари 2003 г. параграф 3, съгласно който ако най-късно до 30 ноември 2015 г. няма споразумение между собственика на централи Doel 1 и Doel 2 и белгийската държава, кралят ще изтегли за 31 март 2016 г. датата на извеждане от експлоатация на тези централи.
- 70 Освен това пак от предоставената на Съда преписка следва, че лицето, стопанисващо двете централи, е поело правен ангажимент да извърши всички тези дейности до края на 2019 г.
- 71 С оглед на тези различни аспекти при преценката дали в настоящия случай е налице проект по смисъла на член 1, параграф 2, буква а), първо тире от Директивата за ОВОС, мерки като разглежданите по главното производство не могат да бъдат изкуствено отделени от неразривно свързаните с тях дейности. Ето защо се налага изводът, че такива мерки и неразривно свързаните с тях дейности по модернизация образуват едно цяло и — без да се засягат фактическите преценки, които трябва да бъдат направени от запитващата юрисдикция — а част от едни и същ проект по смисъла на тази разпоредба.
- 72 Фактът, че прилагането на тези мерки изисква за едната от двете съответни централи да бъдат приети последващи актове, като издаването на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, не променя този анализ.

б) По необходимостта от оценка на въздействието върху околната среда

- 73 Най-напред е необходимо да се припомни, че преди да бъдат одобрени, проектите по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Директивата за ОВОС трябва да бъдат подложени на оценка на въздействието им върху околната среда по силата на член 2, параграф 1 от тази директива, когато, *inter alia*, поради своя характер, мащаби или местоположение биха могли да окажат значително въздействие върху околната среда.
- 74 Също така член 2, параграф 1 от Директивата за ОВОС не изисква предвидената в тази директива процедура за оценка да се прилага по отношение на всеки проект, който може да окаже значително въздействие върху околната среда, а изисква прилагането ѝ само към проектите, упоменати в член 4 от същата директива, който препраща към изброените в приложения I и II към нея приложения (вж. в този смисъл решение от 17 март 2011 г., *Brussels Hoofdstedelijk Gewest* и др., C-275/09, EU:C:2011:154, т. 25).
- 75 Накрая, от тълкуването на член 2, параграф 1 във връзка с член 4, параграф 1 от Директивата за ОВОС следва, че при проектите, които попадат в приложение I към тази директива, поради естеството им има вероятност от значително въздействие върху околната среда, и те задължително подлежат на оценка на въздействието им върху околната среда (вж. в този смисъл за посоченото задължение за оценка решения от 24 ноември 2011 г., *Комисия/Испания*, C-404/09, EU:C:2011:768, т. 74 и от 11 февруари 2015 г., *Marktgemeinde Sträßwalchen* и др., C-531/13, EU:C:2015:79, т. 20).

1) По прилагането на приложения I и II към Директивата за ОВОС

- 76 Сред проектите, за които член 4, параграф 1 от Директивата за ОВОС предвижда, че подлежат на оценка съгласно членове 5—10 от нея, точка 2, буква б) от приложение I към тази директива споменава ядрените електроцентрали и други ядрени реактори, включително техния демонтаж или извеждане от експлоатация.

- 77 Ето защо следва да се прецени къде попадат мерки като разглежданите по главното производство, заедно с дейностите, с които те са неразривно свързани — в точка 24 от приложение I към Директивата за ОВОС, където се говори за „[в]сяка промяна или разширяване на проекти, включени в настоящото приложение, когато такава промяна или разширяване сами по себе си достигат праговете, ако такива съществуват, посочени в настоящото приложение“, или в точка 13, буква а) от приложение II към тази директива, където става дума за „[в]сяка промяна или разширяване на проектите, изброени в приложение I или в настоящото приложение, които вече имат разрешение или които са изпълнени или са в процес на изпълнение, ако тази промяна или разширяване може да има значително отрицателно въздействие върху околната среда (промяна или разширяване, които не са включени в приложение I)“.
- 78 Колкото до точка 24 от приложение I към Директивата за ОВОС, от формулировката и систематичното ѝ място следва, че тя се отнася до промените или разширенията на проект, които — по-специално поради тяхното естество или обхват — от гледна точка на въздействие върху околната среда пораждат сходни рискове като самия проект.
- 79 Всъщност разглежданите по главното производство мерки, които водят до удължаването със значителен, 10-годишен период, на срока, ограничен по-рано със Закона от 31 януари 2003 г. на 40 години, на разрешението за производство от двете съответни централи на електричество за промишлени цели, трябва — съчетано с мащабните дейности по обновяване, наложени поради остарялостта на тези централи и задължението те да бъдат приведени в съответствие със стандартите за безопасност — да се считат за мерки, които от гледна точка на рискове за въздействието върху околната среда имат обхват, сходен на този на първоначалното пускане в експлоатация на посочените централи.
- 80 Ето защо следва да се приеме, че тези мерки и дейности попадат в обхвата на точка 24 от приложение I към Директивата за ОВОС. Всъщност подобен проект по естеството си има риск да окаже значително въздействие върху околната среда, по смисъла на член 2, параграф 1 от същата директива, и задължително подлежи на оценка на въздействието върху околната среда съгласно член 4, параграф 1 от споменатата директива.
- 81 В допълнение, доколкото централи Doel 1 и Doel 2 се намират близо до границата на Кралство Белгия с Кралство Нидерландия, няма как да се оспорва, че подобен проект би могъл да окаже значително въздействие и върху околната среда на последната държава членка, по смисъла на член 7, параграф 1 от същата директива.

2) Относно момента, в който трябва да бъде извършена оценката на въздействието върху околната среда

- 82 Член 2, параграф 1 от Директивата за ОВОС уточнява, че наложената с нея оценка на въздействието върху околната среда трябва да се извърши, „преди да бъдат одобрени“ проектите, които подлежат на такава оценка.
- 83 Както вече е подчертал Съдът, тази оценка е наложително да бъде извършена предварително поради необходимостта в процеса на вземане на решения компетентният орган да отчете въздействието върху околната среда на възможно най-ранен етап при всички процеси на техническо планиране и вземане на решения, за да се предотвратят от самото начало замърсяването и нарушенията при източника, вместо с последващи опити да се противодейства на последиците от тях (решение от 31 май 2018 г., Комисия/Полша, C-526/16, непубликувано, EU:C:2018:356, т. 75 и цитираната съдебна практика).

- 84 Също така следва да се посочи, че съгласно член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за ОВОС „разрешение за осъществяване“ е решението на компетентния орган или органи, което дава право на възложителя да развива проекта — нещо, което по принцип трябва да се определи от запитващата юрисдикция въз основа на приложимата национална правна уредба.
- 85 Освен това, когато националното право предвижда, че процедурата по издаване на разрешения се осъществява на няколко етапа, оценката на въздействието на определен проект върху околната среда трябва по принцип да бъде извършена веднага щом стане възможно да се установят и оценят всички въздействия, които този проект може да окаже върху околната среда (решения от 7 януари 2004 г. Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, т. 52 и от 28 февруари 2008 г., Abraham и др., C-2/07, EU:C:2008:133, т. 26).
- 86 Така, когато един от тези етапи е вземане на основно решение, а друг — вземане на решение във връзка с изпълнението, което не може да надхвърля определените в основното решение параметри, въздействията, които проектът може да окаже върху околната среда, трябва да бъдат определени и оценени в хода на процедурата по вземане на основното решение. Само в случай че тези въздействия могат да бъдат установени едва в хода на процедурата по вземане на решението във връзка с изпълнението, оценката трябва да бъде извършена в хода на тази процедура (решения от 7 януари 2004 г., Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, т. 52 и от 28 февруари 2008 г., Abraham и др., C-2/07, EU:C:2008:133, т. 26).
- 87 В настоящия случай наистина запитващата юрисдикция следва въз основа на приложимата национална правна уредба да определи дали Законът от 28 юни 2015 г. представлява разрешение по смисъла на член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за ОВОС, но още тук се налага изводът, че този закон конкретно и безусловно предвижда, от една страна, възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, което води до отлагането с десет години на първоначално определената от националния законодател дата за извеждането от експлоатация на тази централа и преустановяването от нея на промишленото производство на електроенергия, и от друга страна, отлагането пак с десет години на първоначално предвидения от националния законодател срок за спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща централа.
- 88 Оттук следва, че макар прилагането на тези мерки да налага приемането на последващи актове в рамките на сложен и контролиран процес, който трябва по-специално да гарантира, че са спазени стандартите за сигурност и безопасност, приложими за промишленото производство на електричество от ядрена енергия, и макар — видно от изложението на мотивите към Закона от 28 юни 2015 г. — споменатите мерки в частност да подлежат на предварително одобрение от страна на ФАЯК, все пак тези мерки, веднъж след като са приети от националния законодател, определят съществените характеристики на проекта и априори повече не е предвидено да бъдат обсъждани или поставяни под въпрос.
- 89 Колкото до факта, че за изпълнението на този проект е необходимо за една от двете съответни централи да се издаде ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, той няма как да бъде основание оценката на въздействието на проекта върху околната среда да се извърши едва след приемането на този закон. Впрочем следва да се отбележи, че видно от информацията, представена в акта за преюдициално запитване, белгийският парламент е бил уведомен преди това приемане за допълнителното количество радиоактивни отпадъци, което може да бъде генерирано от разглежданите по главното производство мерки, а именно 350 m³.

- 90 В допълнение, както бе установено в точки 63—71 от настоящото решение, разглежданите по главното производство мерки представляват, заедно с неразривно свързаните с тях дейности по модернизация, проект по смисъла на член 1, параграф 2, буква а), първо тире от Директивата за ОВОС.
- 91 При това положение на пръв поглед Законът от 28 юни 2015 г. сякаш представлява разрешение по смисъла на член 1, параграф 2, буква в) от тази директива, или поне първият етап от процеса по издаване на разрешение за разглеждания проект, що се отнася до съществените му характеристики.
- 92 По отношение на въпроса дали оценката на въздействието върху околната среда трябва да се разпростре върху дейностите, неразривно свързани с разглежданите по главното производство мерки, случаят би бил такъв, ако — което трябва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — и тези дейности, и евентуалното им въздействие върху околната среда, могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен на този етап от процедурата по издаване на разрешение. В този аспект от акта за преюдициално запитване следва — както вече бе подчертано в точка 68 от настоящото решение — че както естеството, така и стойността на дейностите, наложени от съдържащите се в Закона от 28 юни 2015 г. мерки, също са били известни на белгийския парламент, преди той да приеме този закон.
- 93 Впрочем, след като разглежданият по главното производство проект може да окаже значително въздействие върху околната среда на друга държава членка, се налага изводът, че той трябва да бъде подложен и на трансгранична процедура по оценка съгласно член 7 от Директивата за ОВОС.
- 94 С оглед на изложеното дотук на шести въпрос, букви а)—в) следва да се отговори, че член 1, параграф 2, буква а), първо тире, член 2, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкуват в смисъл, че възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, което води до отлагането с десет години на първоначално определената от националния законодател дата за нейното извеждане от експлоатация и преустановяване на дейността, и отлагането пак с десет години на първоначално предвидения срок от същия законодател за извеждането от експлоатация и спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща централа — мерки, включващи дейности по модернизация на съответните централи, които могат да променят физическото състояние на обектите — представляват проект по смисъла на тази директива, който по принцип и при съобразяване с проверките, които трябва да бъдат направени от запитващата юрисдикция, трябва да бъде подложен на оценка на въздействието върху околната среда, преди да бъдат приети тези мерки. Фактът, че прилагането на въпросните мерки налага последващи актове, като издаването за едната от съответните централи на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, не е определящ в тази насока. Дейностите, неразривно свързани с посочените мерки, също трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети същите мерки, ако — което трябва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — на този етап тяхното естество и евентуалното им въздействие върху околната среда могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен.

2. По шестия въпрос, буква г)

- 95 С шестия си въпрос, буква г) запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 2, параграф 4 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че проект като разглеждания по главното производство може да бъде освободен от оценка на въздействието върху околната среда по съображения, свързани със сигурността на електроснабдяването на съответната държава членка.

- 96 Съгласно член 2, параграф 4, първа алинея от Директивата за ОВОС държавите членки могат в изключителни случаи да освободят изцяло или частично даден проект от прилагане на разпоредбите, предвидени в тази директива, без обаче да се засяга член 7 от нея, предмет на който са задълженията за държавата членка, на чиято територия е планирано осъществяването на проект, който има вероятност да има значимо въздействие върху околната среда в друга държава членка.
- 97 Наистина, необходимостта да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка не е изключено да представлява изключителен случай по смисъла на член 2, параграф 4, първа алинея от Директивата за ОВОС, който може да оправдае освобождаването на даден проект от оценка на въздействието върху околната среда; следва обаче да се припомни, че член 2, параграф 4, втора алинея, букви а)—в) от тази директива възлага особени задължения на държавите членки, които смятат да се позоват на това освобождаване.
- 98 Всъщност в подобен случай съответните държави членки са длъжни да проверят дали би била подходяща друга форма на оценяване, да предоставят на заинтересованата общественост получената в тези рамки информация, да информират Комисията, преди да дадат съгласие, за причините, обосноваващи предоставеното освобождаване, и когато е приложимо, да ѝ предоставят информацията, която е дадена на техните граждани.
- 99 Както отбелязва генералният адвокат в точка 150 от заключението си, тези задължения не са чисти формалности, а условия, с които трябва да се гарантира зачитането във възможно най-голяма степен на целите, преследвани с Директивата за ОВОС.
- 100 В настоящия случай запитващата юрисдикция е тази, която трябва да провери дали Кралство Белгия е спазило посочените задължения, но още тук може да се приеме за установено, че в писмените си изявления Комисията посочва, че не е била уведомена от тази държава членка за прилагането на въпросното освобождаване.
- 101 Освен това член 2, параграф 4 от Директивата за ОВОС допуска даден проект да бъде освободен от оценка на въздействието върху околната среда единствено ако съответната държава членка е в състояние да докаже, че изтъкнатият от нея риск за сигурността на електроснабдяването е разумно допустим и че този проект е толкова спешен, че може да оправдае липсата на такава оценка. Също така, както бе посочено в точка 96 от настоящото решение, подобно освобождаване се прилага, без да се засяга член 7 от тази директива, предмет на който е оценката на проекти с трансгранично въздействие.
- 102 С оглед на изложеното дотук на шести въпрос, буква г) следва да се отговори, че член 2, параграф 4 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че разрешава държава членка да освободи проект като разглеждания по главното производство от оценка на въздействието върху околната среда, за да гарантира сигурността на снабдяването си с електроенергия, само ако тази държава членка докаже, че рискът за сигурността на това снабдяване е разумно допустим и че разглежданият проект е толкова спешен, че може да оправдае липсата на такава оценка, стига да са спазени задълженията по член 2, параграф 4, втора алинея, букви а)—в) от същата директива. Тази възможност за освобождаване обаче не засяга задълженията, наложени на съответната държава членка по силата на член 7 от цитираната директива.

3. По седмия въпрос

- 103 Със седмия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба като разглежданата по главното производство представлява специален акт на националното законодателство по смисъла на тази разпоредба, който по силата на последната разпоредба е изключен от приложното поле на тази директива.
- 104 В тази насока следва да се припомни, че член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС, който възпроизвежда съдържанието на член 1, параграф 5 от Директива 85/337, обвързва изключването на даден проект от приложното поле на Директивата за ОВОС с изпълнението на две условия.
- 105 Първото условие изисква проектът да бъде приет със специален законодателен акт, който има същите характеристики като разрешението за осъществяване. Този акт по-специално трябва да предоставя на възложителя правото да осъществи проекта (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., *Solvay и др.*, C-182/10, EU:C:2012:82, т. 32 и цитираната съдебна практика).
- 106 Освен това проектът трябва да е приет с подробните правила за него, т.е. по достатъчно точен и окончателен начин, така че законодателният акт за неговото приемане да включва — както разрешението за осъществяване — след отчитането им от законодателя, всички елементи на проекта, имащи отношение към оценката на въздействието върху околната среда. Законодателният акт трябва да удостоверява, че целите на Директивата за ОВОС са били постигнати по отношение на съответния проект (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., *Solvay и др.*, C-182/10, EU:C:2012:82, т. 33 и цитираната съдебна практика).
- 107 Оттук следва, че със законодателен акт не може да бъде приет проект с подробните правила за него по смисъла на член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС, когато той не съдържа елементите, необходими за оценка на въздействието на проекта върху околната среда, или изисква приемането на други актове, които да дадат право на възложителя да осъществи проекта (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., *Solvay и др.*, C-182/10, EU:C:2012:82, т. 34 и цитираната съдебна практика).
- 108 Второто условие по член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС изисква целите на тази директива, включително за предоставяне на информация, да се постигат по законодателен път. Всъщност от член 2, параграф 1 от споменатата директива следва, че нейна основна цел е да гарантира, че преди да бъдат одобрени, проектите, които биха могли да окажат значително въздействие върху околната среда, по-специално поради своя характер, мащаби или местоположение, са предмет на изискването за оценка относно тяхното въздействие върху околната среда (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., *Solvay и др.*, C-182/10, EU:C:2012:82, т. 35 и цитираната съдебна практика).
- 109 Следователно към момента на приемане на разглеждания проект законодателят трябва да разполага с достатъчно информация. В тази насока от член 5, параграф 3 от Директивата за ОВОС следва, че информацията, която възложителят трябва да предостави, включва най-малко описание на проекта, включващо информация относно обекта, план и размери на проекта, описание на мерките, които се предвижда да бъдат предприети с цел да се избегне, намали и при възможност да се коригира съществено неблагоприятно въздействие, данните, необходими за да се установи и оцени основното въздействие от проекта върху околната среда, кратко описание на основните алтернативи, проучени от възложителя, и посочване на главните причини за неговия избор с оглед на въздействието на проекта върху околната среда, както и нетехническо описание на тази информация (вж. в този смисъл решения от 18 октомври 2011 г., *Voxus и др.*, C-128/09—C-131/09, C-134/09 и C-135/09, EU:C:2011:667, т. 43 и от 16 февруари 2012 г., *Solvay и др.*, C-182/10, EU:C:2012:82, т. 37).

- 110 В настоящия случай запитващата юрисдикция следва да прецени дали тези условия са били спазени, като вземе предвид както съдържанието на приетия законодателен акт, така и законодателната процедура, довела до приемането му, в нейната цялост, и по-специално подготвителните актове и парламентарните обсъждания (вж. в този смисъл решения от 18 октомври 2011 г., *Voxus* и др., C-128/09—C-131/09, C-134/09 и C-135/09, EU:C:2011:667, т. 47 и от 16 февруари 2012 г., *Solvay* и др., C-182/10, EU:C:2012:82, т. 41).
- 111 С оглед на предоставената на Съда информация обаче случаят, изглежда, не е такъв.
- 112 Всъщност запитващата юрисдикция наистина говори за наличието на проучвания и изслушвания отпреди Законът от 28 юни 2015 г. да бъде приет, но от преписката на разположение на Съда не е видно, че на националния законодател е била известна информацията, упомената в точка 109 от настоящото решение, относно както разглежданите по главното производство мерки, така и неразривно свързаните с тези мерки дейности, за които в рамките на отговора на шести въпрос, букви а)—в) бе прието, че заедно представляват един и същ проект.
- 113 В допълнение, както следва по-специално от точка 91 от настоящото решение, закон като този от 28 юни 2015 г. би могъл да представлява просто първи етап от процеса по издаване на разрешение за разглеждания по главното производство проект, що се отнася до включените в него дейности, така че не би отговарял и на едно от необходимите условия, за да бъде свързаният с него проект изключен от приложното поле на Директивата за ОВОС съгласно член 1, параграф 4 от нея, а именно да е приет с подробните правила за него, със специален законодателен акт.
- 114 С оглед на изложеното дотук на седмия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 4 от Директивата за ОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба като разглежданата по главното производство не представлява специален акт на националното законодателство по смисъла на тази разпоредба, който по силата на последната разпоредба е изключен от приложното поле на тази директива.

Б. По осмия въпрос, отнасящ се до Директивата за местообитанията

1. По осмия въпрос, букви а)—в)

- 115 С осмия си въпрос, букви а)—в) запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията във връзка с членове 3 и 4 от Директивата за птиците и евентуално през призмата на Директивата за ОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че предвид дейностите по модернизация и на привеждането в съответствие с настоящите стандарти за сигурност, които включват, мерки като разглежданите по главното производство представляват план или проект, подлежащ на оценка съгласно член 6, параграф 3, и евентуално дали тази оценка трябва да бъде извършена преди приемането им от законодателя. Запитващата юрисдикция също така иска да се установи дали в тази насока следва да се прави разграничение според това дали тези мерки визират едната или другата от двете разглеждани по главното производство централи, с оглед на необходимостта за едната от тях да бъдат приети последващи актове за изпълнение, като издаването на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели.

а) Предварителни бележки

- 116 Член 6 от Директивата за местообитанията налага на държавите членки съвкупност от задължения и специфични процедури, с които съгласно член 2, параграф 2 от тази директива се цели осигуряване на опазването или съответно на възстановяването на благоприятното

състояние на запазване на естествените местообитания и видовете диви животни и растения от интерес за Европейския съюз, така че да се постигне по-общата цел на същата директива, а именно да се осигури висока степен на опазване на околната среда в защитените с Директивата територии (вж. в този смисъл решение от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 106 и цитираната съдебна практика).

- 117 В член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията се предвижда процедура за оценяване, която чрез предварителен контрол да гарантира, че планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или необходими за него, но които могат да окажат значително влияние върху нея, се одобряват само ако няма да окажат отрицателно влияние върху целостта на тази територия (решения от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 108 и цитираната съдебна практика, както и от 25 юли 2018 г., Grace и Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, т. 38).
- 118 Същият член 6, параграф 3 разграничава две фази в предвидената от него процедура за оценяване.
- 119 Първата, посочена в първото изречение от тази разпоредба, изисква от държавите членки да извършат подходяща оценка на въздействието на определен план или проект върху защитената територия, когато е налице вероятност същият да окаже значително влияние върху нея. Втората фаза, посочена във второто изречение, която е след посочената подходяща оценка, при спазване на разпоредбите на член 6, параграф 4 от тази директива, ограничава одобряването на такива планове или проекти с налагане на условието да нямат отрицателно влияние върху целостта на съответната територия (решение от 25 юли 2018 г., Grace и Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, т. 32).
- 120 В допълнение, подходящата оценка на въздействието на плана или проекта върху съответната територия предполага, преди одобряването му и като се вземат предвид най-добрите научни достижения в тази област, да се очертаят всички аспекти на плана или проекта, които поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти могат да засегнат целите за опазване на защитената територия. Компетентните национални органи разрешават извършването на определена дейност само когато са се уверили, че тя няма да увреди целостта на тази територия. Такава е хипотезата, когато от научна гледна точка не съществува никакво основателно съмнение за липсата на такива последици (решение от 7 ноември 2018 г., Holohan и др. C-461/17, EU:C:2018:883, т. 33 и цитираната съдебна практика).
- 121 Също така трябва да се посочи, че що се отнася до зоните, класифицирани като специални защитени зони, съгласно член 7 от Директивата за местообитанията задълженията, произтичащи от член 6, параграф 3 от тази директива, заменят задълженията, произтичащи от член 4, параграф 4, първо изречение от Директивата за птиците, от датата на класифицирането съгласно тази директива, ако последната дата е по-късна от датата, от която се прилага Директивата за местообитанията (решения от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 109 и цитираната съдебна практика, и от 25 юли 2018 г., Grace и Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, т. 27).

б) По понятието „проект“ по смисъла на Директивата за местообитанията

- 122 Доколкото Директивата за местообитанията не определя понятието „проект“ по смисъла на член 6, параграф 3 от нея, най-напред следва да се отчете понятието „проект“ по смисъла на член 1, параграф 2, буква а) от Директивата за ОВОС (вж. в този смисъл решения от 7 септември 2004 г., Waddenvereniging и Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482,

т. 23, 24 и 26, от 14 януари 2010 г., Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, т. 38, от 17 юли 2014 г., Комисия/Гърция, C-600/12, непубликувано, EU:C:2014:2086, т. 75 и от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 60).

- 123 В допълнение, Съдът вече е постановил, че ако дадена дейност попада в обхвата на Директивата за ОВОС, по аргумент за по-силното основание тя трябва да попада в обхвата на Директивата за местообитанията (решение от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 65).
- 124 Следователно, ако дадена дейност се смята за проект по смисъла на Директивата за ОВОС, тя може да представлява проект по смисъла на Директивата за местообитанията (решение от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 66).
- 125 С оглед на дадения отговор на шести въпрос, букви а)—в) следва да се приеме, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с неразривно свързаните с тях дейности, представляват проект по смисъла на Директивата за местообитанията.
- 126 По-нататък, безспорно е, че разглежданият по главното производство проект не е свързан с или необходим за управлението на защитена територия.
- 127 Накрая, следва да се припомни, че обстоятелството, че дадена нееднократна дейност е била разрешена съгласно националното право, преди да влезе в сила Директивата за местообитанията, само по себе си не представлява пречка пред възможността при всяка последваща намеса тази дейност да се счита за различен проект по смисъла на въпросната директива, тъй като в противен случай за тази дейност никога няма да се извършва предварителна оценка за въздействието ѝ върху съответната територия (вж. в този смисъл решения от 14 януари 2010 г., Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, т. 41 и от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 77).
- 128 За целта следва да се прецени дали с оглед по-специално на тяхната нееднократност, природа или на условията за извършването им някои дейности трябва да се разглеждат като една-единствена мярка и могат да се приемат за един и същ проект по смисъла на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията (вж. в този смисъл решение от 14 януари 2010 г., Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, т. 47, и решение от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 78).
- 129 Случаят не би бил такъв, когато дейността не продължава и не е идентична, по-специално не се извършва на едни и същи места и при едни и същи условия (решение от 7 ноември 2018 г., Coöperatie Mobilisation for the Environment и др., C-293/17 и C-294/17, EU:C:2018:882, т. 83).
- 130 В настоящия случай наистина, преди Директивата за местообитанията да влезе в сила, промишленото производство на електроенергия от централи Doel 1 и Doel 2 е било разрешено за неопределен срок, но Законът от 31 януари 2003 г. свежда този период на дейност до 40 години, а именно до 15 февруари 2015 г. за централа Doel 1 и до 1 декември 2015 г. за централа Doel 2. Както отбелязва запитващата юрисдикция, разглежданите по главното производство мерки са изменили този законодателен избор, което в частност е наложило възобновяването на работата на едната от тези две централи.
- 131 Също така е безспорно, че при прилагането на тези мерки промишленото производство от въпросните две централи няма да бъде при условия на изпълнение, съпадащи с първоначално разрешените, дори само поради развитието на научното познание и на новите приложими стандарти за сигурност — стандарти, които, както бе припомнено в точки 64—66 от настоящото

решение — дават основание за провеждането на мащабни дейности по модернизация. Впрочем от акта за преюдициално запитване се вижда, че на лицето, стопанисващо споменатите централи, е било издадено разрешение за производство след влизането в сила на Директивата за местообитанията, вследствие на увеличение на тяхната мощност.

- 132 Оттук следва, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с неразривно свързаните с тях дейности, представляват отделен проект, спрямо който се прилагат правилата за оценка, предвидени в член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията.
- 133 Качеството на законодател на националния орган, компетентен да одобри разглеждания план или проект, е ирелевантно. Обратно на предвиденото от Директивата за ОВОС, всъщност оценката по член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията не може да се дерогира със съображението, че органът, компетентен да разреши разглеждания проект, е законодателят (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., Solvay и др., C-182/10, EU:C:2012:82, т. 69).

в) По риска от оказване на значително влияние върху защитена територия

- 134 От практиката на Съда следва, че залегналото в член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията изискване за подходяща оценка на въздействието на план или проект е обвързано с условието да има вероятност или риск същият да окаже значително влияние върху съответната територия. С оглед по-конкретно на принципа на предпазните мерки, счита се, че такъв риск е налице, когато въз основа на най-добрите научни достижения в тази област не е изключена възможността планът или проектът да засегне целите за опазване на тази територия. Оценката на риска трябва да бъде извършена именно с оглед на специфичните природни характеристики и условия на територията, до която се отнася подобен план или проект (вж. в този смисъл решение от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 111 и 112 и цитираната съдебна практика).
- 135 Видно от възпроизведени в акта за преюдициално запитване откъси от парламентарните работи по Закона от 28 юни 2015 г., и както отбелязва и генералният адвокат в точки 24—26 от заключението си, централите, които са обект на разглежданите по главното производство мерки и се намират на брега на река Шелда, са в близост до защитени съгласно Директивата за местообитанията и Директивата за птиците зони, създадени по-специално заради защитени риби и безчелюстни гръбначни животни, които живеят в тази река.
- 136 В тази насока следва да се припомни, че фактът, че даден проект се намира извън зона от „Натура 2000“, не освобождава от изискванията, прогласени в член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията (вж. в този смисъл решения от 10 януари 2006 г., Комисия/Германия, C-98/03, EU:C:2006:3, т. 44 и 51 и от 26 април 2017 г., Комисия/Германия, C-142/16, EU:C:2017:301, т. 29).
- 137 В настоящия случай разглежданият по главното производство проект — и поради обхвата на дейностите, които включва, и поради срока на предвиденото от него удължаване на промишленото производство на електроенергия от двете централи — очевидно има опасност да застраши постигането на целите за опазване на намиращи се в близост защитени територии, дори само поради самия начин на функциониране на въпросните централи, и в частност поради изпомпването на големи количества вода от близката река за нуждите на охладителната система и изхвърлянето на тази вода, но и поради риска от тежък инцидент, който този проект носи (вж. по аналогия решения от 10 януари 2006 г., Комисия/Германия, C-98/03, EU:C:2006:3, т. 44 и от 26 април 2017 г., Комисия/Германия, C-142/16, EU:C:2017:301, т. 30), без да е необходимо да се разграничава ситуацията на всяка от двете централи.

- 138 Ето защо проект като разглеждания по главното производство може да окаже значително влияние върху защитени територии по смисъла на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията.
- 139 От изложеното дотук следва, че член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с неразривно свързаните с тях дейности, представляват проект, който трябва да бъде подложен на подходяща оценка съгласно тази директива на въздействието му върху съответната територия, без да е необходимо да се прави разграничение според това дали тези мерки се отнасят до едната или до другата от двете разглеждани централи.

з) По момента, в който трябва да бъде извършена оценката

- 140 Член 6, параграф 3, второ изречение от Директивата за местообитанията уточнява, че след извършването на подходящата оценка компетентните национални органи „одобряват“ проекта само след като установят, че той няма да има отрицателно влияние върху целостта на съответната територия и, ако е подходящо, след като са получили мнението на обществеността.
- 141 Оттук следва, че подобна оценка задължително трябва да бъде извършена преди това одобрение.
- 142 Впрочем, макар Директивата за местообитанията да не определя условията, при които органите „одобряват“ даден проект съгласно член 6, параграф 3 от нея, понятието „разрешение за осъществяване“ в член 1, параграф 2, буква в) от Директивата за ОВОС е релевантно, за да се определи смисълът на този термин.
- 143 Така, по аналогия с постановеното от Съда относно Директивата за ОВОС, когато националното право предвижда, че процедурата за издаване на разрешение се осъществява на няколко етапа, следва да се приеме, че изискваната в член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията оценка поначало трябва да се извърши веднага щом всички последици, които разглежданият проект е в състояние да породи за дадена защитена територия, могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен.
- 144 Ето защо, и по сходни на изложените в точки 87—91 от настоящото решение съображения, национално законодателство като Закона от 28 юни 2015 г. има характеристиките на одобрение на съответния проект от страна на органите, по смисъла на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, а обстоятелството, че за изпълнението на този проект са необходими последващи актове, и по-специално, що се отнася до едната от двете съответни централи, ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, не може да оправдае липсата на подходяща оценка на въздействието на проекта, преди да бъде прието това законодателство. В допълнение, що се отнася до дейностите, неразривно свързани с разглежданите по главното производство мерки, на този етап от процедурата за издаване на разрешение на проекта те трябва да бъдат подложени на оценка, ако естеството и евентуалното им въздействие върху защитените територии могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен — което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция.
- 145 С оглед на изложеното дотук на осми въпрос, букви а)—в) следва да се отговори, че член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с дейностите по модернизация и привеждане в съответствие с настоящите стандарти за сигурност, представляват проект, който подлежи на подходяща оценка на въздействието му върху съответните защитени територии. Тези мерки трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети от законодателя. Обстоятелството, че прилагането на въпросните мерки налага последващи актове, като издаването за едната от съответните централи на ново индивидуално разрешение за

производство на електроенергия за промишлени цели, не е определящо в тази насока. Дейностите, неразривно свързани със същите мерки, също трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети мерките, ако — което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — на този етап тяхното естество и евентуалното им въздействие върху защитените територии могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен.

2. По осмия въпрос, буква г)

- 146 С осмия си въпрос, буква г) запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че целта да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка представлява императивна причина от приоритетен обществен интерес по смисъла на тази разпоредба.
- 147 Като разпоредба, представляваща изключение от посочения в член 6, параграф 3, второ изречение от Директивата за местообитанията критерий за предоставяне на разрешение, член 6, параграф 4 от тази директива трябва да се тълкува стеснително и може да се прилага едва след като въздействието на даден план или проект е било анализирано в съответствие с разпоредбите на член 6, параграф 3 (решение от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 189 и цитираната съдебна практика).
- 148 Всъщност съгласно член 6, параграф 4, първа алинея от Директивата за местообитанията, в случай че въпреки негативните изводи от оценяването, извършено в съответствие с член 6, параграф 3, първо изречение от нея, и при липсата на алтернативно решение даден план или проект все пак трябва да бъде реализиран поради императивни причини от приоритетен обществен интерес, включително от социален или икономически характер, и когато не съществуват алтернативни решения, държавата членка взема всички необходими компенсаторни мерки, за да се осигури цялостната кохерентност на „Натура 2000“ (вж. в този смисъл решения от 20 септември 2007 г., Комисия/Италия, C-304/05, EU:C:2007:532, т. 81 и от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 190).
- 149 В допълнение, ако в съответната територия има приоритетен природен тип местообитание и/или приоритетен вид, член 6, параграф 4, втора алинея от Директивата за местообитанията предвижда, че единствените съображения, които могат да бъдат посочени, са свързаните със здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение или други императивни причини от приоритетен обществен интерес съгласно становището на Комисията.
- 150 Следователно познаването на въздействието на план или проект, предвид на целите за опазване на въпросната територия, представлява задължителна предпоставка за приложението на член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията, тъй като при липса на тези елементи не може да бъде преценено нито едно условие за приложение на тази дерогираща разпоредба. Изследването на евентуални императивни причини от приоритетен обществен интерес и това на наличието на увреждащи в по-малка степен алтернативи всъщност изисква съпоставяне с вредите, нанасяни на територията от разглеждания план или проект. Освен това вредите върху засегнатата територия трябва да бъдат установени с точност, за да може да се определи естеството на евентуалните компенсаторни мерки (решения от 20 септември 2007 г., Комисия/Италия, C-304/05, EU:C:2007:532, т. 83 и от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 191).

- 151 В настоящия случай от акта за преюдициално запитване следва, че осми въпрос, буква г) изхожда от постановката, че проучванията и изслушванията, проведени в рамките на процедурата по приемане на разглежданите по главното производство мерки, са направили възможно извършването на оценка, съобразена с прогласените в член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията изисквания.
- 152 Наред с факта, че от представената на Съда преписка не е видно, че тези проучвания и изслушвания са позволили да се извърши оценка на въздействието върху околната среда, съобразена с изискванията на Директивата за ОВОС, обаче при всички случаи запитващата юрисдикция трябва да провери дали може да се счита, че такава оценка отговаря и на изискванията на Директивата за местообитанията (вж. по аналогия решения от 22 септември 2011 г., Valčiukienė и др., C-295/10, EU:C:2011:608, т. 62 и от 10 септември 2015 г., Dimos Kropias Attikis, C-473/14, EU:C:2015:582, т. 58).
- 153 За да е случаят такъв, е необходимо по-специално — както бе припомнено в точка 120 от настоящото решение — като се вземат предвид най-добрите научни достижения в тази област, да се очертаят всички аспекти на разглеждания план или проект, които поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти могат да засегнат целите за опазване на съответните защитени територии (вж. в този смисъл решения от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), C-441/17, EU:C:2018:255, т. 113 и цитираната съдебна практика, както и от 25 юли 2018 г., Grace и Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, т. 40).
- 154 Също така запитващата юрисдикция евентуално би трябвало да провери дали проучванията и изслушванията, проведени в рамките на процедурата по приемане на разглежданите по главното производство мерки, са довели до негативни изводи, тъй като иначе не би следвало да се прилага член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията.
- 155 Досежно въпроса дали целта да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка представлява императивна причина от приоритетен обществен интерес по смисъла на член 6, параграф 4, първа алинея от Директивата за местообитанията, е уместно да се припомни, че интересът, който може да обоснове осъществяването на даден проект или план, трябва да бъде едновременно „обществен“ и „приоритетен“, което предполага да е до такава степен значителен, че да е съпоставим с преследваната с тази директива цел за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, включително на дивата птича фауна (решение от 11 септември 2012 г., Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias и др., C-43/10, EU:C:2012:560, т. 121).
- 156 В тази насока може да се отбележи, че член 194, параграф 1, буква б) ДФЕС определя сигурността на енергийните доставки в Европейския съюз като една от основните цели на политиката на Съюза в областта на енергетиката (решение от 7 септември 2016 г., ANODE, C-121/15, EU:C:2016:637, т. 48).
- 157 Освен това, и във всеки случай, целта във всеки един момент да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка отговаря на условията, припомнени в точка 155 от настоящото решение.
- 158 Когато обаче в защитената територия, която може да бъде засегната от даден проект, има приоритетен природен тип местообитание или приоритетен вид по смисъла на Директивата за местообитанията, единствено необходимостта да се премахне реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка може при обстоятелства като тези по главното производство да представлява съображение за обществена безопасност, което е в състояние съгласно член 6, параграф 4, втора алинея от тази директива да оправдае реализацията на проекта.

159 Ето защо на осми въпрос, буква г) следва да се отговори, че член 6, параграф 4, първа алинея от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че целта във всеки един момент да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка представлява императивна причина от приоритетен обществен интерес по смисъла на тази разпоредба. Член 6, параграф 4, втора алинея от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че когато в защитената територия, която може да бъде засегната от даден проект, има приоритетен природен тип местообитание или приоритетен вид — което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — единствено необходимостта да се премахне реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка може при обстоятелства като тези по главното производство да представлява съображение за обществена безопасност по смисъла на тази разпоредба.

В. По въпроси 1—3, отнасящи се до Конвенцията от Еспо

160 С въпроси 1—3 запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Конвенцията от Еспо трябва да се тълкува в смисъл, че мерки като разглежданите по главното производство трябва да бъдат подложени на предвидената в нея оценка на въздействието върху околната среда.

161 В точка 93 от настоящото решение обаче бе отбелязано, че мерки като разглежданите по главното производство са част от проект, който може да окаже значително въздействие върху околната среда на друга държава членка и трябва да бъде подложен на процедура по оценка на трансграничното му въздействие съгласно член 7 от Директивата за ОВОС, която — видно от съображение 15 от нея — отчита изискванията на Конвенцията от Еспо.

162 Ето защо при това положение не следва да се дава отговор на въпроси 1—3, отнасящи се до Конвенцията от Еспо.

Г. По четвъртия и петия въпрос, отнасящи се до Конвенцията от Орхус

163 С четвъртия и петия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6 от Конвенцията от Орхус трябва да се тълкува в смисъл, че предвидените в нея изисквания за участие на обществеността се прилагат спрямо мерки като разглежданите по главното производство.

164 Видно от акта за преюдициално запитване, Cour constitutionnelle отправя тези въпроси поради съмненията си за приложимостта спрямо тези мерки на Директивата за ОВОС, която — както личи в частност от съображения 18—20 от нея, все пак следва да отчита предписанията на Конвенцията от Орхус.

165 От отговорите, дадени на шестия и седмия въпрос, обаче следва, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с неразривно свързаните с тях дейности, представляват проект, който трябва преди приемането му да бъде подложен съгласно Директивата за ОВОС на оценка на въздействието му върху околната среда.

166 Ето защо не следва да се дава отговор на четвъртия и петия въпрос.

Д. По деветия въпрос, който се отнася до запазването на действието на разглеждания по главното производство закон

- 167 С деветия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали правото на Съюза допуска национална юрисдикция да запази действието на мерки като разглежданите по главното производство за времето, необходимо да се отстрани евентуалната им неправомерност от гледна точка на Директивата за ОВОС и на Директивата за местообитанията.
- 168 В тази насока се налага изводът, че Директивата за ОВОС наистина предвижда в член 2, параграф 1 от нея задължение за предварителна оценка на визираните в тази разпоредба проекти, но Директивата за местообитанията също така предвижда — по отношение на подлежащите на оценка съгласно член 6, параграф 3 от нея проекти — че държавите членки могат да дадат одобрение едва след като в това отношение са се уверили, че не е засегната целостта на съответната територия.
- 169 Същевременно обаче нито Директивата за ОВОС, нито Директивата за местообитанията уточнява последиците, които следват от неизпълнение на прогласените в тях задължения.
- 170 Съгласно принципа на лоялно сътрудничество, предвиден в член 4, параграф 3 ДЕС, държавите членки все пак са длъжни да отстранят незаконосъобразните последици от това нарушение на правото на Съюза. Следователно компетентните национални органи са длъжни в пределите на правомощията си да вземат всички необходими мерки, за да отстранят пропуската да бъде извършена оценка на въздействието върху околната среда, например като отнемат вече предоставено разрешение или спрат действието му, за да направят такава оценка (вж. в този смисъл решение от 26 юли 2017 г., *Comune di Corridonia* и др., C-196/16 и C-197/16, EU:C:2017:589, т. 35 и цитираната съдебна практика).
- 171 Такова задължение имат и националните юрисдикции, пред които се обжалва национален акт, съдържащ такова разрешение. В този аспект следва да се припомни, че процесуалните правила, приложими към производствата по такива жалби, се определят във вътрешния правен ред на всяка държава членка по силата на принципа на процесуалната автономия на държавите членки, при условие все пак тези правила да не са по-неблагоприятни от правилата, уреждащи аналогични вътрешноправни положения (принцип на равностойност) и да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл решение от 28 февруари 2012 г., *Inter-Environnement Wallonie* и *Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, т. 45 и цитираната съдебна практика).
- 172 Следователно сезираните с такъв въпрос юрисдикции трябва въз основа на своето национално право да вземат мерки за спиране на действието или отмяна на разрешението на проект, приет при неспазване на задължението за изготвяне на екологична оценка (вж. в този смисъл решение от 28 февруари 2012 г., *Inter-Environnement Wallonie* и *Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 173 Вярно е, че Съдът е постановил също че правото на Съюза допуска националните разпоредби в определени случаи да позволяват узаконяване на дейности или действия, които не са правомерни от гледна точка на правото на Съюза (решение от 26 юли 2017 г., *Comune di Corridonia* и др., C-196/16 и C-197/16, EU:C:2017:589, т. 37 и цитираната съдебна практика).
- 174 Подобна възможност за узаконяване обаче трябва да бъде упражнявана само при условие че не предоставя на заинтересованите лица повод да заобикалят нормите на Съюза или да не ги прилагат, и трябва да остане изключение (решение от 26 юли 2017 г., *Comune di Corridonia* и др., C-196/16 и C-197/16, EU:C:2017:589, т. 38 и цитираната съдебна практика).

- 175 Ето защо, когато е пропуснато да се направи изискваната от Директивата за ОВОС оценка на въздействието на даден проект върху околната среда, наистина държавите членки са длъжни да отстранят незаконосъобразните последици от този пропуск, но правото на Съюза допуска той да бъде отстранен с извършването на такава оценка, докато проектът е в процес на изпълнение или дори след като е изпълнен, при две условия — от една страна, националните норми, които позволяват да бъде отстранен пропускът, да не предоставят на заинтересованите лица повод да заобикалят нормите на правото на Съюза или да не ги прилагат и от друга страна, извършената с цел отстраняване на пропуска оценка да не обхваща само бъдещото въздействие на този проект върху околната среда, а да отчита цялостното въздействие върху околната среда, настъпило от момента на реализирането на този проект (вж. в този смисъл решения от 26 юли 2017 г., *Comune di Corridonia* и др., C-196/16 и C-197/16, EU:C:2017:589, т. 43 и от 28 февруари 2018 г., *Comune di Castelbellino*, C-117/17, EU:C:2018:129, т. 30).
- 176 По аналогия следва да се приеме, че правото на Съюза допуска — стига да са спазени същите условия — такъв пропуск да бъде отстранен и при неизвършване на изискваната от член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията предварителна оценка на въздействието на съответния проект върху дадена защитена територия.
- 177 Уместно е да се добави, че единствено Съдът може по изключение и поради императивни съображения за правна сигурност временно да отложи последиците, изразяващи се в неприлагането на национално право, противоречащо на норма на правото на Съюза. Всъщност, ако националните юрисдикции бяха оправомощени, дори и временно, да дадат предимство пред правото на Съюза на противоречащи му национални разпоредби, това би застрашило еднаквото прилагане на правото на Съюза (вж. в този смисъл решения от 8 септември 2010 г., *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, т. 66 и 67 и от 28 юли 2016 г., *Association France Nature Environnement*, C-379/15, EU:C:2016:603, т. 33).
- 178 В точка 58 от решение от 28 февруари 2012 г., *Inter-Environnement Wallonie и Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103), обаче Съдът е постановил също че може по изключение да се допусне — при наличието на императивно съображение, свързано, както в случая по довелото до постановяването на това решение дело, със защитата на околната среда, и стига да са спазени уточнените в същото решение условия — националната юрисдикция да приложи националната разпоредба, която ѝ позволява да запази някои последици на отменения национален акт. Така от посоченото решение произтича, че волята на Съда е била да признае в отделни случаи и по изключение правомощие на националната юрисдикция да уреди последиците от отмяната на национална разпоредба, приета от нея за несъвместима с правото на Съюза, при зачитане на залегналите в практиката на Съда условия (вж. в този смисъл решение от 28 юли 2016 г., *Association France Nature Environnement*, C-379/15, EU:C:2016:603, т. 34).
- 179 В съответствие със съдебната практика, цитирана в точка 177 от настоящото решение, в конкретния случай единствено Съдът следва да определи условията, при които по изключение може да бъде оправдано да се запазят последиците на мерки като разглежданите по главното производство по императивни съображения, свързани с електроснабдяването на съответната държава членка. В тази насока подобни съображения могат да обосноват запазването на последиците на национални мерки, приети в разрез със задълженията, произтичащи от Директивата за ОВОС и от Директивата за местообитанията, единствено ако при отмяна или спиране на действието на тези мерки би имало реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка, на която не би могло да се противодейства с други средства и алтернативи, по-специално в рамките на вътрешния пазар.

- 180 Запитващата юрисдикция следва да прецени дали с оглед на другите средства и алтернативи, с които съответната държава членка разполага, за да гарантира електроснабдяването на своята територия, запазването по изключение на последиците на оспорваните пред тази юрисдикция мерки е обосновано от необходимостта за противодействие на подобна заплаха.
- 181 Във всеки случай такова запазване може да бъде само за периода, строго необходим за отстраняването на нередността.
- 182 С оглед на изложеното дотук на деветия въпрос следва да се отговори, че правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че националната юрисдикция може — ако вътрешното право го допуска — по изключение да запази последиците на мерки като разглежданите по главното производство, за които се твърди, че са били приети в разрез със задълженията, установени в Директивата за ОВОС и в Директивата за местообитанията, ако запазването е оправдано от императивни съображения, свързани с необходимостта да се премахне реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка, на която не би могло да се противодейства с други средства и алтернативи, по-специално в рамките на вътрешния пазар. Посоченото запазване може да бъде само за периода, строго необходим за отстраняването на тази нередност.

IV. По съдебните разноски

- 183 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Член 1, параграф 2, буква а), първо тире, член 2, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда трябва да се тълкуват в смисъл, че възобновяването за период от близо десет години на промишленото производство на електроенергия от спряна ядрена централа, което води до отлагането с десет години на първоначално определената от националния законодател дата за нейното извеждане от експлоатация и преустановяване на дейността, и отлагането пак с десет години на първоначално предвидения срок от същия законодател за извеждането от експлоатация и спирането на промишленото производство на електроенергия от действаща централа — мерки, включващи дейности по модернизация на съответните централи, които могат да променят физическото състояние на обектите — представляват „проект“ по смисъла на тази директива, който по принцип и при съобразяване с проверките, които трябва да бъдат направени от запитващата юрисдикция, трябва да бъде подложен на оценка на въздействието върху околната среда, преди да бъдат приети тези мерки. Фактът, че прилагането на въпросните мерки налага последващи актове, като издаването за едната от съответните централи на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, не е определящ в тази насока. Дейностите, неразривно свързани с посочените мерки, също трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети същите мерки, ако — което трябва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — на този етап тяхното естество и евентуалното им въздействие върху околната среда могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен.

- 2) Член 2, параграф 4 от Директива 2011/92 трябва да се тълкува в смисъл, че разрешава държава членка да освободи проект като разглеждания по главното производство от оценка на въздействието върху околната среда, за да гарантира сигурността на снабдяването си с електроенергия, само ако тази държава членка докаже, че рискът за сигурността на това снабдяване е разумно допустим и че разглежданият проект е толкова спешен, че може да оправдае липсата на такава оценка, стига да са спазени задълженията по член 2, параграф 4, втора алинея, букви а)—в) от същата директива. Тази възможност за освобождаване обаче не засяга задълженията, наложени на съответната държава членка по силата на член 7 от цитираната директива.
- 3) Член 1, параграф 4 от Директива 2011/92 трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба като разглежданата по главното производство не представлява специален акт на националното законодателство по смисъла на тази разпоредба, който по силата на последната разпоредба е изключен от приложното поле на тази директива.
- 4) Член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че мерки като разглежданите по главното производство, заедно с дейностите по модернизация и привеждане в съответствие с настоящите стандарти за сигурност, представляват проект, който подлежи на подходяща оценка на въздействието му върху съответните защитени територии. Тези мерки трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети от законодателя. Обстоятелството, че прилагането на въпросните мерки налага последващи актове, като издаването за едната от съответните централи на ново индивидуално разрешение за производство на електроенергия за промишлени цели, не е определящо в тази насока. Дейностите, неразривно свързани със същите мерки, също трябва да бъдат подложени на такава оценка, преди да бъдат приети мерките, ако — което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — на този етап тяхното естество и евентуалното им въздействие върху защитените територии могат да бъдат индивидуализирани в достатъчна степен.
- 5) Член 6, параграф 4, първа алинея от Директива 92/43 трябва да се тълкува в смисъл, че целта във всеки един момент да се гарантира сигурността на електроснабдяването на държава членка представлява императивна причина от приоритетен обществен интерес по смисъла на тази разпоредба. Член 6, параграф 4, втора алинея от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че когато в защитената територия, която може да бъде засегната от даден проект, има приоритетен природен тип местообитание или приоритетен вид — което следва да бъде проверено от запитващата юрисдикция — единствено необходимостта да се премахне реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка може при обстоятелства като тези по главното производство да представлява съображение за обществена безопасност по смисъла на тази разпоредба.
- 6) Правото на Съюза трябва да се тълкува в смисъл, че националната юрисдикция може — ако вътрешното право го допуска — по изключение да запази последиците на мерки като разглежданите по главното производство, за които се твърди, че са били приети в разрез със задълженията, установени в Директиви 2011/92 и 92/43, ако запазването е оправдано от императивни съображения, свързани с необходимостта да се премахне реална и тежка заплаха от прекъсване на електроснабдяването на съответната държава членка, на която не би могло да се противодейства с други средства и алтернативи, по-специално в рамките на вътрешния пазар. Посоченото запазване може да бъде само за периода, строго необходим за отстраняването на тази нередност.

Подписи